

ЗМІСТ

ПРЕС-СЛУЖБА МОН УКРАЇНИ ІНФОРМУЄ	3
ВІЗИТНА КАРТКА	
Анжела Ігнатюк, Надія Гражевська, Тетяна Гайдай, Ілля Назаров. Київському національному університету імені Тараса Шевченка — 185, економічному факультету — 75: історія і сучасність	7
ОСВІТА І СУСПІЛЬСТВО	
Андрій Вітченко. Стратегія розвитку вищої освіти в незалежній Україні: реформаторське епігонство, міфотворчість чи поступальна модернізація?	18
ЗАПРОШУЄМО ДО ДИСКУСІЇ	
Костянтин Корсак, Юрій Корсак, Людмила Антошок, Світлана Благініна та ін. Ноомислення як засіб ліквідації частини загроз духовно-інтелектуального колапсу	40
СПЕЦІАЛЬНА ОСВІТА	
Сергій Чирчик. Професійна підготовка майбутніх дизайнерів як загально- педагогічний феномен	54
Анатолій Бровченко. Розгортання просторового мислення у майбутніх педагогів-дизайнерів у процесі проектно-художньої діяльності	60
Олена Майданець-Баргилевич. Новітні пошуки у художньому малярстві на тканині в Україні ХХ — початку ХХІ ст.	67
Юлія Роїк, Алла Руденченко. Форми та методи професійного навчання етнодизайну кераміки художників декоративно-прикладного мистецтва	75
ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД	
Елла Дюкова. Організація вивчення української літератури в сучасній Білорусі	87

СЛОВО ПРАКТИКАМ

**Михайло Гуйтур, Володимир Коноваленко, Наталя Гуйтур,
Анна Макаренко.** Про приналежність майнових прав на службові
винаходи (корисні моделі), створені науковими (науково-педагогічними)
працівниками..... 98

Вища освіта і наука: огляд періодичних видань 104

Contents 127

Головний редактор — К.М. Левківський

Редакційна колегія: К.С. Абдієв (Казахстан); В.П. Андрущенко; В.Д. Базилевич;
В.І. Бондар; Л.В. Губерський; Т.-Л. Деордіца; Р.О. Додонов; М.Б. Євтух; Т.О. Коломо-
єць; А.Є. Конверський; В.Г. Кремень; А.І. Кузьмінський; В.І. Кушерець; І.Ф. Надольний;
І.Ф. Прокопенко; В.Я. Тацій; О.Л. Шевнюк; В.С. Щербина

Над випуском працювали: В.П. Розумний, Л.В. Кирпич, Ю.М. Слуцька — відповідальний
секретар, С.А. Михайлова, О.С. Кузуб, І.А. Олійник

*На першій сторінці обкладинки — студенти та викладачі економічного
факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка.*

Індекс журналу в каталозі передплатних видань України: 21876

Журнал “Вища школа” внесено до Переліку наукових фахових видань України, в яких можуть
публікуватися результати дисертаційних робіт з педагогіки (Постанова президії ВАК України
від 22.12.2010 № 1-05/8) та філософії (Постанова президії ВАК України від 01.07.2010
№ 1-05/5) на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук.

Видання зареєстровано в Міністерстві юстиції України. Свідоцтво КВ № 12864-1748ПР
від 27.06.2007. Усі права застережено. Передруки і переклади дозволяються лише за згодою
автора та редакції. Редакція не обов’язково поділяє думку автора. Відповідальність за
достовірність фактів, цитат, власних імен, географічних назв та іншої інформації несуть автори
публікацій. Відповідальність за зміст рекламних оголошень несе рекламодавець.

Журнал поширюється лише за передплатою. Авторський примірник можна придбати у книгарні
“Абзац”, тел.: (044) 581-15-68, попередньо його замовивши.

Адреса редакції: 01030, м. Київ, вул. Стрілецька, 28.

Тел.: (044) 272-42-91; **факс:** (044) 234-23-36.

E-mail: slutska@society.kiev.ua **http://www.znannia.com.ua**

Видавець — Видавництво “Знання”, 01030, м. Київ, вул. Стрілецька, 28
Свідоцтво суб’єкта видавничої справи ДК № 3596 від 05.10.2009 р.

Підписано до друку 30.07.2019. Формат 70x100 1/16.

Папір офс. № 1. Друк офс. Гарнітура Academy.

Ум. друк. арк. 11,2. Обл.-вид. арк. 11,2. Наклад 450 пр. Зам. №

УДК 347.78.031+347.788.5

Михайло Гуйтур, асистент кафедри нервових хвороб Запорізького державного медичного університету, кандидат медичних наук;

Володимир Коноваленко, директор ГО “Товариство популяризації знань про інтелектуальну власність”, м. Запоріжжя;

Наталія Гуйтур, м. Запоріжжя;

Анна Макаренкова, лікар-невропатолог 6-ї міської клінічної лікарні м. Запоріжжя

ПРО ПРИНАЛЕЖНІСТЬ МАЙНОВИХ ПРАВ НА СЛУЖБОВІ ВИНАХОДИ (КОРИСНІ МОДЕЛІ), СТВОРЕНІ НАУКОВИМИ (НАУКОВО- ПЕДАГОГІЧНИМИ) ПРАЦІВНИКАМИ

У статті розкриваються проблеми з приналежністю майнових прав на службові винаходи (корисні моделі) і наводяться шляхи їх вирішення з використанням онлайн-консультацій, створених в електронній системі підтримки прийняття рішень на базі знань.

Ключові слова: службові винаходи (корисні моделі), майнові права, онлайн-консультації, підтримка прийняття рішень на базі знань.

В Україні відбувається невидима боротьба між роботодавцями і винахідниками за службові винаходи, які створюються найманими працівниками державних і приватних підприємств, університетів.

Причина цієї безперервної боротьби — монополія на результат творчої діяльності винахідника, яку надає патент на винахід. Справа в тому, що тільки власник патенту має право дозволяти іншим особам використовувати запатентований винахід і отримувати за цей дозвіл винагороду.

Відлуння цієї боротьби, яка в деяких випадках може загрожувати національній безпеці України, можна знайти в листі Голови комітету з питань науки і освіти ВРУ до голови Служби зовнішньої розвідки України: “На замовлення Міністерства оборони України державними КБ, НДІ за бюджетні кошти здійснюється розробка секретного озброєння та військової техніки. Однак реєстрацію патентів на винаходи Укрпатент здійснює не на юридичні особи — проектно-конструкторські організації, а на фізичних осіб (розробка

модернізованого автомата “Веpr”, радіокерованого снаряду “ПТУРС”, спроба запатентувати розробку “Кольчуги” і т. п.)”¹.

Вважаємо, що описані приклади патентування винаходів, створених за бюджетні гроші, не є зловмисною експропріацією інтелектуальної власності у держави. Хоча, можливо, є корупційна складова при патентуванні таких винаходів. Справа в тому, що власник патенту, надаючи підприємствам військово-промислового комплексу дозвіл на використання винаходу, який називається ліцензією, буде отримувати винагороду у вигляді роялті, тобто у вигляді відрахувань, наприклад з кожного виготовленого автомата “Веpr” або радіокерованого снаряду “ПТУРС”.

Для того щоб запобігти експропріації службових винаходів (корисні моделі), необхідно знати причини, через які така ситуація може скластися.

Перш за все, наведемо поняття *службовий винахід*: продукт творчої діяльності найманого працівника у зв'язку з (1) виконанням службових обов'язків чи (2) дорученням роботодавця за умови, що трудовим договором не передбачено інше, або з (3) використанням досвіду, виробничих знань, секретів виробництва і обладнання роботодавця (ст. 1 Закону України “Про охорону прав на винахід і корисні моделі”²).

Службові обов'язки — зафіксовані в трудових договорах (контрактах), посадових інструкціях функціональні обов'язки працівника, що передбачають виконання робіт, які можуть привести до створення винаходу (корисної моделі).

Доручення роботодавця — видане працівникові у письмовій формі завдання, яке має безпосереднє відношення до специфіки діяльності підприємства або діяльності роботодавця і може привести до створення винаходу (корисної моделі).

Слід зазначити, що самі поняття “службові обов'язки” і “доручення роботодавця” мають безліч лазівок для експропріації у роботодавця права заявника. Адже досить, наприклад, видати працівникові завдання в усній формі і винахід (корисна модель) не будуть вважатися службовими.

Винахідників службових винаходів (корисних моделей) можна поділити на три групи.

До *першої групи* винахідників належать наймані працівники, службові обов'язки яких зафіксовані у трудових договорах, посадових інструкціях і передбачають виконання робіт, які можуть привести до створення винаходу.

До *другої групи* винахідників належать винахідники, які створили службовий винахід відповідно до доручення роботодавця, яке видане працівникові у письмовій формі завдання, і має безпосереднє відношення до специфіки

¹ Біла книга-2. Інтелектуальна власність в інноваційній економіці України / О.В. Дем'яненко, А.В. Доровських, С.А. Кулаков, А. Лі. — К. : Парламент. вид-во, 2008. — С. 99.

² Про охорону прав на винахід і корисні моделі : Закон України від 15.12.1993 № 3687-ХІІ [Ел. ресурс]. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3687-12>.

діяльності підприємства або діяльності роботодавця і може привести до створення винаходу.

До *третьої групи* винахідників належать наймані працівники, в яких службові обов'язки і посадові інструкції не передбачають виконання робіт, які можуть привести до створення винаходу. Зазвичай такі працівники створюють винаходи за особистою ініціативою, проте з використанням досвіду, виробничих знань, секретів виробництва і обладнання роботодавця. Такими винахідниками зазвичай є прості співробітники університету (підприємства).

Слід зазначити, що патент на винахід (корисну модель) може отримати особа, яка подала відповідну заявку до Державного підприємства “Український інститут інтелектуальної власності” (Укрпатент).³

Цивільний кодекс України прямо не вказує на особу, якій належить право подачі заявки на отримання патенту. Для того, щоб уточнити цю особу, необхідно звернутися до ст. 9 Закону України “Про охорону прав на винахід і корисні моделі”³, згідно з яким першочергове право на подачу заявки на отримання патенту на службовий винахід має роботодавець.

Однак, за певних умов роботодавець може втратити право на отримання патенту на службовий винахід, а винахідник це право може придбати. Зокрема, право на отримання патенту на службовий винахід переходить до винахідника, якщо роботодавець протягом чотирьох місяців з моменту одержання від винахідника повідомлення про створення винаходу:

- 1) не подасть заявку на отримання патенту;
- 2) не передасть право подачі заявки іншій особі;
- 3) не прийме рішення про визнання винаходу конфіденційною інформацією;
- 4) не уклав з винахідником письмовий договір про розмір та порядок виплати винагороди.

Крім того, право на одержання патенту переходить до винахідника в разі невикористання роботодавцем винаходу як комерційної інформації понад чотири роки.

З винахідником першої групи у роботодавця виникають ще й інші проблеми, які впливають з трудового договору.

Відповідно до частини 2 ст. 429 Цивільного кодексу України, майнові права інтелектуальної власності на твір, створений у зв'язку з виконанням трудового договору, належать винахіднику, який створив винахід, та юридичній або фізичній особі, де або у кого він працює, спільно, якщо інше не визначено договором.

Таким чином, майнові права інтелектуальної власності на винахід можуть належати роботодавцю або винахіднику, або роботодавцю і винахіднику спільно. Усе буде залежати від того, що записано у трудовому договорі про

³ Про охорону прав на винахід і корисні моделі : Закон України від 15.12.1993 № 3687-ХІІ [Ел. ресурс]. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3687-12>

належність майнових прав на винахід, створені у зв'язку з виконанням трудового договору.

Слід зазначити, що трудовий договір може укладатися у (1) формі єдиного документа, який підписується роботодавцем і працівником, або у (2) формі заяви про прийняття на роботу і наказом по підприємству. Зрозуміло, що у разі використання другої форми трудового договору не робиться жодних записів про належність майнових прав на службовий винахід.

Як бачимо, *правове поле інтелектуальної власності на службові винаходи* нагадує мінне поле, на якому роботодавець може дуже просто втратити права на продукт творчої праці найманого працівника.

У зв'язку з тим, що більшість роботодавців і винахідників слабо розбираються в законодавстві у сфері інтелектуальної власності, то виникає необхідність в юридичній підтримці прийняття рішень при патентуванні службових винаходів.

Для того щоб дізнатися, кому належить право на одержання патенту на службовий винахід, треба скористатися онлайн-тестом “Уточнення особи, яка має право подати заявку на отримання патенту на службовий винахід (корисну модель)”⁴, яка має 120 варіантів результатів тестування.

Наявність такої кількості результатів тестування дозволяє охопити цією онлайн-консультацією 100 % винахідників та їхніх роботодавців у питанні приналежності права на подачу заявки на отримання патенту на службовий винахід (корисну модель).

Тест містить перелік питань, відповівши на які, можна визначити особу, якій належить право на одержання патенту на службовий винахід.

Наведемо результат тестування, з якого видно, що відсутність договору про виплату винагороди дає винахіднику право стати співвласником патенту на службовий винахід (корисну модель).

Тест на уточнення особи, яка має право подати заявку на отримання патенту на службовий винахід (корисну модель)

Результати тестування

Дата: 15.06.2019

№ варіанта: 15

Питання	Відповідь	Результати тестування
Питання 1. За яких умов створено службовий винахід (корисну модель)?	Винахід (корисну модель) створено у зв'язку з виконанням службових обов'язків або доручення роботодавця	У зв'язку з тим, що роботодавець не уклав договір про виплату винагороди, то винахідник, керуючись частиною 4 ст. 9 Закону України “Про охорону прав на винаходи і корисні моделі”, має право на одержання патенту.

⁴ <http://konovalenko.zp.ua/tests/user/tests.php?cat=308&anid=1&lid=1>

Закінчення таблиці

Питання	Відповідь	Результати тестування
		Використовуючи право на отримання патенту, винахідник може: — укласти договір про виплату винагороди на вигідних умовах; — стати співвласником патенту, домовившись з роботодавцем, або подавши позовну заяву про включення його до числа заявників на отримання патенту
Питання 2. Яку форму має трудовий договір (контракт), укладений з винахідником?	Трудовий договір (контракт) має форму єдиного документа, що підписується винахідником та роботодавцем	
Питання 3. Що записано в трудовому договорі (контракті) про належність майнових прав на винахід (корисну модель) в момент створення винаходу (корисної моделі)?	Виключні майнові права на винахід (корисну модель) належать роботодавцю	
Питання 4. Які дії здійснив роботодавець протягом 4 місяців після повідомлення винахідником про створення винаходу (корисної моделі)?	Роботодавець подав заявку на отримання патенту	
Питання 7. Чи використовується роботодавцем винахід (корисна модель)?	Ні	
Питання 9. В який термін роботодавець уклав з винахідником договір про виплату винагороди?	Договір про виплату винагороди не укладався	

Он-лайн-тести створені в електронній системі підтримки прийняття рішень на базі знань (ЕСППР)⁵.

Відомо, що у разі виникнення розбіжностей щодо питань приналежності права на отримання патенту на службовий винахід, останнім місцем, де можна вирішити спір, є суд.

Для звернення до суду позивачеві, яким може бути роботодавець або винахідник, потрібні кошти, яких, на жаль, як завжди, не вистачає. Однак є вихід із фінансової скрути. Останнім часом набули поширення сервіси, що дозволяють знайти інвесторів, які фінансують судовий процес в обмін на відсоток від суми позову або на іншу пропозицію, від якої інвестор відмовитись не може.

Вважаємо, що можна залучати інвестора до фінансування судового процесу, запропонувавши йому стати співвласником патенту на винахід. Ця пропозиція дозволить не тільки знайти джерело фінансування судового процесу, а й профінансувати патентування винаходу і його впровадження. Усе буде залежати від умов договору, укладеного між особою, яка має право подати заявку на отримання винаходи, та інвестором.

Інвестора можна знайти на сервісі OpenLex⁶ з фінансування судових процесів.

Список використаних джерел:

1. Гуйтур М. Як науковим (науково-педагогічним працівникам) перетворити свої знання на пасивний дохід у вигляді роялті / М. Гуйтур, В. Коноваленко, А. Коловський // Вища школа. — 2017. — № 8. — С. 112—123.

2. Біла книга-2. Інтелектуальна власність в інноваційній економіці України / О.В. Дем'яненко, А.В. Доровських, С.А. Кулаков, А. Лі. — К.: Парламент. вид-во, 2008. — С. 99.

3. Про охорону прав на винахід і корисні моделі: Закон України від 15.12.1993 № 3687-XII [Ел. ресурс]. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3687-12>.

Надійшла до редакції 20.06.2019

Mykhailo Guitur, Volodymyr Konovalenko, Natalia Guitur, Anna Makarenko-va. *Intellectual Property Rights to Work-Related Inventions (Useful Models), Made by Researchers (Scientific Educational).*

The problems of intellectual property rights to work-related inventions (useful models) are shown in article. Proposed contribution to problem resolution: use of On-line consultations, established in The Decision-Making Electronic System in the knowledge base.

Key words: *work-related inventions (useful models), intellectual property rights, On-line consultations.*

⁵ Гуйтур М. Як науковим (науково-педагогічним працівникам) перетворити свої знання на пасивний дохід у вигляді роялті / М. Гуйтур, В. Коноваленко, А. Коловський // Вища школа. — 2017. — № 8. — С. 112—123.

⁶ Адреса сайту: <http://openlex.com.ua/>.